

О. І. Мартинюк
здобувач I року другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність «Право»
Науковий керівник: ст. викл. О. В. Нарожна

ТАКТИКА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Планування та організація негласних слідчих (розшукових) дій із застосуванням електронних засобів спостереження є складним процесом, що вимагає ретельного підходу з боку слідчих і оперативних підрозділів. На першому етапі важливо визначити доцільність застосування таких методів, оцінити їх відповідність кримінально-процесуальним вимогам і визначити можливі ризики. Під час планування враховуються особливості злочинної діяльності, поведінка підозрюваних, їхні зв'язки та технічні можливості для здійснення спостереження. Вибір конкретних електронних засобів залежить від поставлених завдань: для аудіоконтролю використовуються спеціальні записувальні пристрої та перехоплення комунікацій, для відеофіксації – приховані камери, дрони чи системи зовнішнього спостереження, а для відстеження переміщень – GPS-трекери та аналіз мобільного трафіку.

Організація негласних заходів передбачає координацію дій між слідчим, оперативними працівниками та технічними фахівцями, які забезпечують належну роботу обладнання. Особлива увага приділяється дотриманню режиму конспірації, оскільки розкриття таких заходів може не лише зірвати операцію, а й унеможливити подальше використання отриманих доказів. Ключовим завданням є забезпечення збереження автентичності зібраних даних, їхньої безперервності та юридичної допустимості. Для цього розробляються детальні інструкції щодо встановлення, використання та видалення електронних засобів, а також способи документування отриманої інформації.

Успішна організація негласних заходів дозволяє отримати цінні докази без безпосереднього контакту зі злочинцями, мінімізує ризики для слідчих.

Тактичні прийоми збору інформації із використанням електронних засобів базуються на виборі оптимальних методів фіксації злочинної діяльності залежно від специфіки розслідуваної справи. Одним із ключових прийомів є негласне відео- та аудіоспостереження, яке здійснюється за допомогою прихованих камер, мікрофонів або спеціальних програм для віддаленого контролю комунікацій. У криміналістичній практиці застосовуються як стаціонарні засоби (камери, встановлені в місцях можливого скоєння злочину), так і мобільні пристрої, які можуть бути замасковані у предметах повсякденного використання. Ефективним прийомом є використання агентури або довірених осіб, обладнаних записувальними пристроями, що дозволяє отримати цінні докази під час безпосереднього контакту з підозрюваними [1, с. 457].

Окрему групу тактичних прийомів становлять методи цифрового спостереження, зокрема відстеження геолокації, аналіз мобільного трафіку та перехоплення електронної кореспонденції. Наприклад, застосування GPS-трекерів дає змогу контролювати пересування осіб чи транспортних засобів, а аналіз метаданих телефонних дзвінків дозволяє виявляти коло контактів підозрюваного. Усі ці тактичні прийоми потребують не лише високого рівня конспірації та технічної підготовки, а й ретельного документування, щоб отримані матеріали мали належну доказову силу в кримінальному провадженні.

Маскування та конспірація під час застосування технічних засобів у негласних слідчих (розшукових) діях є критично важливими для збереження таємності операції, уникнення розкриття методів спостереження й забезпечення допустимості отриманих доказів. Один із ключових аспектів маскування – це камуфлювання технічних засобів спостереження під предмети повсякденного використання або архітектурні елементи середовища [2, с. 17].

Конспірація також передбачає правильну організацію дій слідчих і оперативних співробітників, які повинні

дотримуватися суворих протоколів безпеки, уникати розголошення інформації навіть серед колег і використовувати спеціальні засоби зв'язку, що унеможливають ідентифікацію. Важливим є дотримання принципу багаторівневої анонімності, коли особи, відповідальні за встановлення технічних засобів, не беруть участі у подальшій роботі з отриманими матеріалами.

Висновки. Електронні засоби спостереження є незамінним інструментом у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, проте їх ефективність залежить від правильної організації, дотримання тактики маскування та конспірації, а також належного документування отриманих даних. Планування таких заходів вимагає комплексного підходу, що включає вибір відповідних технічних засобів, розробку тактичних прийомів збору інформації та забезпечення безпеки їх використання. Маскування відео- та аудіофіксації, цифрове спостереження та аналітика мобільного трафіку дозволяють отримувати докази без безпосереднього контакту зі злочинцями, проте будь-яке порушення режиму конспірації може призвести до розкриття операції та втрати доказової цінності матеріалів.

Результативність таких заходів значною мірою залежить від злагодженої взаємодії між оперативними підрозділами та слідчим, що гарантує процесуальну допустимість отриманих даних. Оперативники забезпечують технічний бік спостереження, а слідчий відповідає за їхню відповідність законодавчим нормам і належне документування. Важливу роль відіграє збереження автентичності доказів та їхнє правильне оформлення, що унеможливорює сумніви щодо їхньої достовірності у судовому процесі. Успішна реалізація таких заходів підвищує ефективність розслідування злочинів, сприяє збору об'єктивних доказів та забезпечує дотримання принципів законності й захисту прав людини у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Марченко О. А. Процесуальні та тактичні аспекти щодо порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування розбоїв, вчинених організованою групою. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 456–459. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/113>

2. Барган С. С. Негласні процесуальні засоби пізнавальної діяльності слідчого. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Випуск 81. Частина 3. С. 14–18. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.2>